

Na het besluit over Brugge van het UNESCO-comité Werelderfgoed.

De eerste conclusies van de Brugse verenigingen voor de bescherming van het onroerend erfgoed en hun verdere acties

Onze hoofdpunten

1. De besluiten van de visitatiecommissie zijn door het Comité Werelderfgoed bevestigd en met een 'deadline' versterkt.
2. De conclusies en aanbevelingen moeten worden opgevolgd.
3. Sommige negatieve reacties vanwege de gewestelijke overheid, met inbegrip van minister Bourgeois, zijn verbazend.
4. De eerste reacties vanuit het stadsbestuur zijn constructief maar nog onvoldoende.
5. De kritiek dat bescherming als stadsgezicht 'bevriezing' zou betekenen, moet worden ontzenuwd, omdat niets minder waar is.
6. Een onlangs gerezen probleem, ingevolge een arrest van de Raad van State, dient te worden weggewerkt door toevoeging van een kleine zin in het decreet over monumenten, stads- en dorpsgezichten. Gezien de onwil van de minister om dit te doen, verheugen we er ons over dat dit voorstel bij het parlement aanhangig wordt gemaakt.
7. De eerste concrete plaatselijke actie richt zich op de discussie met het stadsbestuur over projecten die niet in overeenstemming zijn met de UNESCO visie.

Enkele algemene conclusies

1. De Brugse monumentenzorgverenigingen namen kennis van de beslissing genomen door het Comité van het Werelderfgoed, op basis van het verslag van de visitatie door zijn deskundigen aan Brugge gebracht in maart jl. Ze stellen vast dat de conclusies van de visitatiecommissie volledig zijn bijgetreden en dat door het opleggen van tijdslimieten de Vlaamse en Brugse overheid tot actie worden verplicht. Het is bijzonder verheugend dat aldus de door de monumentenzorgverenigingen ondernomen stappen, gelegitimeerd zijn.

2. De belangrijkste vaststelling van het Comité Werelderfgoed is dat **”een geleidelijke erosie plaats vindt van de eigenschappen die de Uitzonderlijke Universele Waarde uitdrukken en daardoor de integriteit van het erkende geheel bedreigd wordt, wat betreft de coherentie en de kenmerkende kwaliteiten ervan”**. Dit is uiteraard een zeer belangrijke conclusie, waar alle instanties zullen moeten rekening mee houden, omdat het aantoont dat het erfgoed en het typische stadslandschap, geleidelijk en sluipend aftakelt.
3. De UNESCO onderstreept dat een eerste en belangrijke mogelijkheid om hieraan te verhelpen is de als Werelderfgoed erkende stad als stadsgezicht te beschermen. Ze verzoekt nadrukkelijk dit vooralsnog te doen. Er dient te worden opgemerkt dat bij opname op de lijst van het Werelderfgoed altijd wordt vereist dat de nationale beschermingswetgeving er op toepasselijk is. Dit is voor wat Brugge betreft nog altijd niet het geval en terecht heeft het Comité er op aangedrongen dat dit nu eindelijk zou gebeuren. (De Amsterdamse grachtengordel, zopas op het Werelderfgoed geplaatst is al sedert 2003 in zijn geheel als stadsgezicht, volgens de Nederlandse Monumentenwet, beschermd).
4. De bescherming als stads- en dorpsgezicht is een manier van beschermen die ook in de ons omringende Europese landen van toepassing is (de meer dan 8000 ‘conservation areas’ in Engeland, de talrijke ‘secteurs sauvegardés’ in Frankrijk, de Denkmalbereiche in Duitsland en de stads- en dorpsgezichten in Nederland) en die toelaat ensembles te beschermen zonder hieraan dezelfde strikte consequenties te verbinden die een bescherming als monument met zich zou meebrengen. Men kan de bescherming als stads- en dorpsgezicht, in vergelijking met de bescherming als monument, als een ‘light’ versie beschrijven. Het laat ook toe om fouten uit het verleden weg te werken en de leefbaarheid te verbeteren.
5. Sinds de opname van het begrip in het decreet van 1976 op de monumentenzorg, zijn circa 1500 stads- en dorpsgezichten gecreëerd, waaronder ook een paar Brugse stadsdelen, tot hiertoe zonder noemenswaardige problemen.

Vlaamse overheid

6. De reacties die van Vlaamse zijde op de conclusies van de UNESCO zijn gekomen, meer bepaald van de bevoegde minister en zijn administratie, zijn nogal merkwaardig en zelfs verontrustend. Vooreerst is opnieuw het argument gebruikt dat een bescherming als stadsgezicht niet werkbaar zou zijn. De argumenten die hiervoor worden gebruikt deugen niet en zijn al bij herhaling ontkracht, zonder dat hierop

enige weerlegging is gekomen. "Dit zou leiden tot een volledige stedenbouwkundige stilstand", beweert de minister. Ook "zou de bescherming een enorme administratieve overlast teweeg brengen", zegt hij, terwijl hem al is aangetoond dat juist het tegenovergestelde zou waar zijn. En daarbij zou volgens hem de bescherming van Brugge als stadsgezicht "de leefbaarheid van de omwonenden (vermoedelijk bedoelt hij de inwoners) en de dynamiek van de stad te veel belemmeren" wat ook een volledig uit de lucht gegrepen argument is. De enige dynamiek die zal gefnuikt worden is die van overdreven projectontwikkeling en ongepaste politieke besluitvorming.

7. Nog merkwaardiger is het voornemen dat wordt gemeld om doodleuk het begrip 'stads- en dorpsgezicht' af te schaffen, hiermee een lange neus makende naar de internationale instantie. Men zal toch wel beseffen, verhopende we, dat met zo een houding de Vlaamse overheid op het internationale vlak een erg slechte beurt zal maken. Ze zal tevens haar voornemens om nog nieuwe voorstellen voor opname op de Werelderfgoedlijst te doen, mogen opbergen.
8. Er is recent een probleem gerezen aangaande de soepele werkwijze die de bescherming als stadsgezicht tot hiertoe steeds heeft toegelaten, doordat in twee gevallen (een dossier van renovatie in Lier en een ander in Leuven) klagers bij de Raad van State gelijk hebben gekregen wat betreft het voorzien van wijzigingen in de bestaande toestand. Na 35 jaar ongestoord te zijn toegepast, heeft de Raad van State de verdere toepassing van het begrip stadsgezicht bemoeilijkt, door er in beide gevallen een interpretatie aan te geven, die er op neerkomt dat even strenge normen worden opgelegd als die welke gelden voor een beschermd monument. Deze struikelsteen moet worden weggewerkt. Dit kan zonder probleem gebeuren door het toevoegen van een zin in het bestaande decreet waarin wordt bepaald dat: "*Een gedeeltelijk slopen en/of verbouwen van een goed dat deel uitmaakt van een beschermd stads- of dorpsgezicht kan worden vergund, voor zover deze werkzaamheden niet de wezenlijke en karakteristieke waarden van het onroerend goed betreffen en voor zover ze vereist zijn voor de verwezenlijking van een project van behoud, restauratie, herbesteding of valoriseren*". De voorgestelde tekstaanpassing werd voorbereid door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en werd al een jaar geleden aan de minister bezorgd. Het is verwonderlijk dat hij hier nog steeds geen werk heeft van gemaakt en integendeel deze voorlopige hinder onterecht inroept om zijn argumentatie tegen de stads- en dorpsgezichten kracht bij te zetten.
9. De minister stelt in het vooruitzicht dat hij, door nieuwe bepalingen, in een nieuw goed te keuren decreet op het onroerend erfgoed, aan de vereisten van de UNESCO zal tegemoet komen, binnen de gestelde tijdslimiet. We

zijn hierover uitermate sceptisch. Immers, van een nieuw decreet dat dit zou moeten realiseren, bestaat nog niet eens een voorontwerp en zal, alvorens eventueel door het Vlaams parlement te worden goedgekeurd, nog een lange 'lijdensweg' moeten doorlopen. Het is niet onmogelijk dat met de ambitie om een volledig nieuw decreet te maken voor alle onderdelen van het onroerend erfgoed samen, de minister net als zijn voorganger te hoog zal grijpen en de legislatuur op dit vlak met lege handen zal eindigen. Dit risico bestaat des te meer, doordat een zogenaamde 'conceptnota', ondertussen door de Vlaamse regering ter kennisname aangenomen, een zodanige 'revolutie' zal teweegbrengen in de erfgoedzorg en een zo aanzienlijke afbraak zal betekenen van wat op dit gebied is verworven, dat een ware storm zal opstijgen en het einde van de discussies en van het aanwenden van rechtsmiddelen nog niet in het zicht zullen zijn.

10. Er moet tevens worden op gewezen dat het idee dat door minister Bourgeois is geuit, om de stads- en dorpsgezichten te vervangen door "bufferzones rond monumenten" niet erg verstandig lijkt. Ofwel zullen die zones dezelfde bescherming bieden als het stads- en dorpsgezicht, en dan is dit idee overbodig. Ofwel is het (wat wij vrezen) een middel om wat we thans als stads- en dorpsgezicht kennen, te onttrekken aan de bevoegdheid en controle van de administratie onroerend erfgoed, in de niet onterechte verwachting dat de administratie voor stedenbouw een veel 'soepeler' houding zal aannemen ten overstaan van wijzigingen en nieuwe projecten. De 'bufferzones' bestaan trouwens al van oudsher. Binnen een straal van een aantal meters rond een beschermd monument, moet de administratie onroerend erfgoed over elke bouwaanvraag advies uitbrengen. Het aanzienlijke probleem is dat deze adviezen te vaak worden genegeerd, aangezien ze inderdaad niet méér zijn dan een 'advies'. Dit zal met de zogenaamde nieuwe 'bufferzones' niet anders zijn. Het zou alleen maar een verbetering betekenen, indien de erfgoeddiensten, net als voor de monumenten, beslissende stem krijgen bij het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning. Dit is het precies wat het 'stadsgezicht' kan realiseren.

De stad Brugge

11. Wat de Brugse overheid betreft, veel reacties op het UNESCO-besluit zijn er op vandaag nog niet gekomen. Degene die er geweest zijn, doen ons een heel wat positievere houding ten overstaan van dit besluit vermoeden, wat ons natuurlijk verheugt. We durven alleen maar hopen dat die zich in praktische daden zal omzetten. Het idee om het deel binnen de eerste omwalling als stadsgezicht te beschermen is een stap in de goede richting maar om een dubbele reden onvoldoende. Er is geen enkele reden om de stad tussen de eerste en de tweede omwalling niet te beschermen en hoe dan ook voldoet dit niet aan de aanbevelingen van UNESCO. Anderzijds

dienen uitspraken te worden vermeden die twijfel kunnen zaaien en afbreuk doen aan de vroegere beslissing om de erkenning als werelderfgoed aan te vragen.

12. Vooreerst moet de stad Brugge verder aandringen op de bescherming als stadsgezicht. De onwil van de minister ter zake is geen reden voor Brugge om dit maar zo te laten. Er is een tijdsschema vooropgesteld dat binnen anderhalf jaar ten einde loopt. Niets doen lijkt geen optie. Wachten op een hypothetisch nieuw decreet waarbij het begrip stads- en dorpsgezichten zou verdwijnen en vervangen worden door de heel wat minder dwingende vorm van 'bescherming' die men 'bufferzones' noemt, zou onverstandig zijn.
 13. We verheugen er ons over dat Vlaams parlements lid Mercedes Van Volcem zelf een ontwerp van minidecreet heeft ingediend om het vastgestelde probleem betreffende stads- en dorpsgezichten weg te werken. We drukken de hoop uit dat andere parlementsleden haar hierin zullen volgen en hierdoor snel een oplossing wordt gegeven aan dit recent gerezen probleem.
 14. Het lijkt ons wijs indien de stad ook ernstig rekening zou willen houden met de andere aanbevelingen van het Werelderfgoed. Dit moet onder meer inhouden dat de door ons aangeklaagde pijnpunten, waarvan een aantal ook door de UNESCO-deskundigen is behandeld, en die nog niet zijn uitgevoerd, aan een nieuw onderzoek worden onderworpen. Wij zullen op het opnieuw ter discussie stellen van onder meer de volgende dossiers aandringen:
 - de aanleg van een arena op het Sint-Salvatorskerkhof
 - méér algemeen: de zorg voor de resterende bomen en open groene ruimten in Brugge en ommeland
 - het slopen van het classicistisch gebouw Predikherenrei
 - de bouw van een buitenschalig bejaardenhuis Potterierei – Peterseliestraat en het behoud van gebouwen (niet gevels) langs de Potterierei
 - de aanleg van bruggen rond de Smedenpoort
 - de uitbouw van de site Oud Sint-Jan
 - de verdere bouw van blokkendozen naast het station en het uittekenen van een esthetisch verantwoorde architectuur
 - de respectloze verbouwingsplannen aan de Singel
 - de opvolging van de herbestemming van gebouwen omwille van de verhuis van ambtenaren, waaronder Katelijnestraat 7, Langerei en Werkhuisstraat met inbegrip van Nieuwe Gentweg en Jacobinessenstraat
- Wij blijven ons ook met volle overtuiging verder inzetten voor:
- de volledige bescherming van de eigendom voormalig klooster Redemptoristinnen

- de bescherming van de militaire gebouwen Peterseliestraat
We zullen om een dringend onderhoud vragen met burgemeester en schepenen, ten einde samen een werkwijze dienaangaande te bespreken.
15. Het Werelderfgoed heeft de stad Brugge aanbevolen een comité van deskundigen op te richten, waarbij door bevoegde personen ingrepen van belang, al vanaf het eerste concept ervan kunnen worden bestudeerd en gewaardeerd in verband met het Werelderfgoed. Zoiets bestaat in vele steden en was ook werkzaam in Brugge in de jaren zeventig onder de naam 'Stuurgroep voor de historische binnenstad'. We zullen voorstellen doen van deskundigen uit binnen- en buitenland die omwille van hun erkende expertise hiervoor in aanmerking kunnen komen.
16. Tegelijk kan al een eerste stap worden gezet door de Stedelijke Commissie voor Stedenschoon te herwaarderen, als volgt:
- de reikwijdte van wat ter advies aan deze Commissie wordt voorgelegd uit te breiden. Het is immers niet aanvaardbaar dat alleen 'gevels' door deze commissie mogen worden geadviseerd en niet het volledige gebouw en zijn omgeving. Als gevolg hiervan worden belangrijke en gecontesteerde ingrepen zoals de heraanleg van Sint-Salvatorskerkhof of de bruggen rond de Smedenpoort niet aan de Commissie voorgelegd;
 - de adviezen van de Commissie moeten zowel in geringe als in belangrijke aangelegenheden door het schepencollege beter worden gevolgd;
 - de samenstelling van de Commissie moet garanties bieden voor haar bekwaamheid en onafhankelijkheid.

Reacties op het UNESCO-besluit

17. Het is interessant dat binnen en buiten Brugge, ondanks de verlofperiode, talrijke reacties vast te stellen zijn. De reacties die door de ondertekenende verenigingen worden opgevangen zijn overwegend positief en ondersteunend. Een eminent kenner van de sector schreef ons: "Men heeft de indruk dat de Brugse beleidsmensen en Minister Bourgeois met het hoofd onder een stolp zitten". Een andere belangrijke acteur uit de sector schreef ons: "De minister lijkt met Brugge, om onverklaarbare redenen, wel erg ver af te dwalen van het vlekkeloze parcours dat hij zich had voorgenomen te volgen".
18. Het is ook leerrijk om de stem van opposanten te horen, onder meer in opinieteksten in dag- en weekbladen. Sommige van die teksten geven geen blijk van grote kennis van zaken. Andere komen van fundamentele opposanten van de erfgoedzorg en zijn geschreven in het opgewonden register van schimpen en beschadigen. Sommige komen uit middens waar men traditioneel niets aan Brugge gunt en alleen maar nijdig op de

stad toekijkt. Een enkele tekst in een door het stadsbestuur van Brugge gesponsord blad, is niets anders dan het toebrengen van politieke slagen onder de gordel. Ze zijn hierdoor dan ook allen te verwaarlozen.

19. Bedachtzame en evenwichtige reacties vragen wat tijd. Ze komen thans stilaan tot uiting in de media, door opiniebijdragen die uitgaan van beroepsmensen die met kennis van zaken hun stem in het huidige debat kunnen verheffen.
20. Sommige reacties (ook zelfs van de minister: 'er zal daarom niemand minder naar Brugge komen') lijken bestemd om de publieke opinie wijs te maken dat die UNESCO-erkenning helemaal niet zo belangrijk is en om ze voor te bereiden op het verlies ervan. Gelukkig is dit niet de houding van het Brugse stadsbestuur.

Onze doelstellingen op iets langere termijn

21. Ten aanzien van deze verkeerde voorstellingen, willen we opnieuw onze duidelijke en genuanceerde stellingen benadrukken. We willen vermijden dat sommigen zouden beïnvloed worden door enkele negatieve geluiden en we zullen dan ook bestendig acties voeren om onze zienswijzen duidelijker te maken. We zullen onder meer benadrukken:
 - dat het helemaal niet in onze bedoelingen ligt de historische stad onder een glazen stolp te plaatsen;
 - dat we voorstanders zijn van hedendaagse kwaliteitsvolle architectuur, maar tegenstanders van minderwaardige banale architectuur, van kitsch, van mastodontgebouwen, van structuren die de bebouwde omgeving schaden, en die niet de leefkwaliteit nastreven maar alleen maar het kortzichtige eigenbelang en de snelle poenpakkerij;
 - dat we uiteraard evenzeer voorstanders blijven van het behoud van het grote en kleine erfgoed en van het respect voor de Brugse historische stad;
 - dat we blijvend ijveren voor een stad met een veelheid aan functies (handel en dienstverlening inbegrepen), die er de levendigheid van garanderen, waarbij het (betaalbaar) wonen in de stad centraal blijft; UNESCO heeft terecht het wegtrekken van 800 ambtenaren uit de binnenstad gelaakt;
 - dat we de grote impact van zowel het dagtoerisme als het verblijfstoerisme blijvend willen onder controle en binnen de aanvaardbare perken houden (de hotelstop is zoals elkeen weet een 'lapje voor het bloeden' geweest);
 - dat we zullen blijven benadrukken dat de bescherming van het historisch erfgoed in de stad er niet is voor het toerisme, maar dat anderzijds een goede bewaring en de belangen van de toeristische sector parallel lopen. Wil iemand wellicht 'de kip met de gouden

eieren slachten'? Ook al vertegenwoordigt toerisme amper 10 % van het Brugse inkomen, het is toch een supplement dat belangrijk is en dient gevrijwaard en in goede banen geleid. Het is ook onze plicht om als erkende werelderfgoedstad gastvrij de geïnteresseerde bezoekers te ontvangen.

- dat we blijvend ijveren voor het verder beschermen van het merkwaardig onroerend erfgoed van onze stad als monument (De stad Amsterdam heeft, naast de bescherming van de grachtengordel als stadsgezicht, méér afzonderlijk beschermde panden dan dat er dat in gans Vlaanderen zijn). Er is in Brugge nog veel erfgoed als monument te beschermen en het aantal beschermde gebouwen moet nog minstens verdubbeld worden;
- dat we ons bijzonder blijven inspannen om de verkeerde en telkens opnieuw verspreide dooddoeners (vaak niet van jaloezie of nijd gespeend) als zou Brugge maar een namaak historische stad zijn uit de negentiende eeuw, met de nodige historische en architecturale argumentatie te vernietigen (Luc Devliegheer heeft hierover al duidelijke zinnen geschreven);
- dat we nog duidelijker zullen maken wat een bescherming als stadsgezicht inhoudt, welke verplichtingen er aan vast hangen en welke voordelen het biedt, ook voor de particuliere eigenaar (fiscale aftrekbaarheid). Het moet ook nog duidelijker gezegd waarom de idee van zogenaamde 'bufferzones' niet de nodige waarborgen biedt;
- dat we ons zullen inlaten met de vaak gehoorde en niet ontorechte klacht dat 'men wel streng is voor details bij individuele eigenaars, maar niet voor de projecten van kapitaalkrachtige bouwpromotoren en vastgoedmakelaars;
- We zullen ook de kritiek dienen aan te pakken dat wij met onze zienswijze de leefbaarheid van de stad (meer bepaald van de historische binnenstad) zouden in gevaar brengen, daar waar onze doelstellingen precies het tegengestelde nastreven.

22. We streven naar een stad waar het goed is om te leven, niet alleen op het gebied van erfgoed maar ook van milieu. Zo dient zowel binnen als buiten het stadscentrum zorgzaam met de nog resterende groene ruimtes te worden omgegaan. We willen wat waardevol is zo ongeschonden mogelijk aan de volgende generaties doorgeven.

23. Om (langdurige) conflicten met verontruste omwonenden en erfgoed- en milieu-organisaties te vermijden, pleiten we voor inspraakmogelijkheden in een vroege fase van bouwprojecten en verkavelingsplannen. Richtlijnen voor de historische binnenstad en voor de deelgemeenten dienen afzonderlijk en duidelijk te worden opgesteld. Een 'code' voor architecten, bouwpromotoren en vastgoedmakelaars zou ook veel onnodige problemen kunnen vermijden.

24. De Brugse erfgoedverenigingen staan ter beschikking van al wie zich objectief wil informeren en van al wie een zinnig en opbouwend gesprek wil aangaan.

Ondertekenaars:

S.O.S. voor een Leefbaar Brugge
Erfgoedforum Brugge vzw
Brugge die Scone vzw
Marcus Gerards vzw
Klein Appelmoes
Actiegroep Redemptoristinnenklooster
Koninklijke Gidsenbond van Brugge en West-Vlaanderen vzw
Groene Gordel Front
Lappersfort Poets Society
Groen vzw